

ชื่อโครงการ การเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการทางศาลในมุมมองสิทธิมนุษยชน
(Court Watch)

เวลาดำเนินการ สิงหาคม 2553 – พฤษภาคม 2554

เสนอโดย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

ผู้ประสานงาน โสธรสินี สุภานุสร

ที่อยู่ 109 ซอยสิทธิชน ถนนสุทธิสารวินิจฉัย แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร 10310

ติดต่อ โทรศัพท์: 02 277 6882, 02 277 6887 ต่อ 105
โทรสาร: 02 277 6882, 02 277 6887 ต่อ 108
มือถือ: 089 703 6823
E-mail: matoom.aihr@gmail.com

1. เป้าหมาย

จุดมุ่งหมายของโครงการคือ ให้นิสิต นักศึกษาและประชาชนที่สนใจกระบวนการยุติธรรม เกิดความรู้ความเข้าใจกระบวนการพิจารณาคดีในศาล และเพิ่มความสามารถในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งหวังให้กระบวนการยุติธรรมดำเนินไปอย่างเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงความต้องการของประชาชนเป็นหลัก โดยทางโครงการจะรวบรวมปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกระบวนการศาลและจัดทำข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่บัญญัติให้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้กระบวนการยุติธรรมดียิ่งขึ้นไป

2. หลักการและเหตุผล

การสังเกตการณ์การพิจารณาคดีของศาลและกระบวนการการดำเนินคดีในศาล ทำให้เห็นปัญหาบางประการของกระบวนการยุติธรรม ตัวอย่างเช่น ในคดีของกลุ่มชาติพันธุ์ แรงงานข้ามชาติ หรือแม้กระทั่งผู้นับถือศาสนาอิสลามในภาคใต้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่สามารถฟังหรือพูดภาษาไทยได้ดีนัก แต่ไม่มีล่ามเพื่อแปลให้เข้าใจ เมื่อถึงขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาในการดำเนินคดีในศาล จะมีล่ามก็ต่อเมื่อพวกเขาให้การเท่านั้น ทำให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีของตนอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลย คดีส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับทนายความทั้งสิ้น

การดำเนินงานในปี 2551 หลังจากการจัดอบรม “มาตรฐานการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชายขอบ” อาสาสมัครนักสังเกตการณ์คดี ประกอบด้วย นิสิต นักศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และนักกิจกรรมด้านแรงงานพลัดถิ่น จากคลินิกกฎหมายแรงงาน อำเภอมะสออด ผู้ช่วยทนายความจากศูนย์ทนายความมุสลิม จังหวัดยะลา และนักกิจกรรมที่ทำงานกับเครือข่ายคนพื้นเมือง ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม 2551 อาสาสมัครได้เข้าสังเกตการณ์คดีในศาล และร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยมีประเด็นที่สำคัญคือ ล่ามไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตลอดการพิจารณาคดี ความไม่สะดวกผู้พิพากษาในการเข้าศาล บทบาทของทนายความ บทบาท

ของพนักงานอัยการ บทบาทของผู้พิพากษา บทบาทของเจ้าพนักงานศาล นอกจากนี้ยังมีความเห็นจากทนายความ นานาชาติในมุมมองของสิทธิมนุษยชนสากล และความเห็นของทนายความในประเทศ

ผลการดำเนินโครงการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้น ต่อการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการและได้ส่งเสริมความเข้าใจการทำงานของระบบยุติธรรม ได้ใกล้ชิดการทำงานกับฝ่ายตุลาการ อันจะเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิรูประบบยุติธรรม โดยจะต้องมีการปฏิรูปในระดับนโยบาย เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความยุติธรรม และองค์กรภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญที่จะทำให้เกิดการปฏิรูปดังกล่าว

จากผลสำเร็จในปี 2551 ส่งผลให้ทางโครงการพัฒนารูปแบบการดำเนินงาน โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในระดับพื้นที่ โดยการดำเนินงานในปี 2552 จนกระทั่งถึงเดือน กรกฎาคม ปี 2553 โครงการได้ดำเนินงานใน 3 พื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ บนพื้นฐานความหลากหลายของประเด็นปัญหา และความสนใจของอาสาสมัครในแต่ละพื้นที่ โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพให้กับนิสิตนักศึกษา คณะนิติศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา และนักกิจกรรมที่ทำงานเกี่ยวข้องกับประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งในระดับบุคคลและระดับชุมชน

ในภาคเหนือโครงการได้ประสานความร่วมมือกับคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และศูนย์พิทักษ์และฟื้นฟูสิทธิชุมชนท้องถิ่น คัดเลือกนักศึกษาที่เรียนวิชาสิทธิมนุษยชน นักศึกษาที่สนใจ ตัวแทนจากชุมชน และนักกิจกรรมที่สนใจ เข้าร่วมอบรมหลักสูตร“การตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน” เนื้อหาการอบรมมุ่งเน้นการทำความเข้าใจหลักการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ทั้งในระดับชาติและระดับสากล การเสริมทักษะ การสืบค้นข้อเท็จจริงและการบันทึกข้อมูลเพื่อใช้ในการกระบวนการตรวจสอบ การละเมิดสิทธิมนุษยชน และเข้าสังเกตการณ์ในชั้นศาล โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสังเกตการณ์กระบวนการศาลอย่างต่อเนื่องและจัดเวทีสัมมนาวิชาการ “การเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการศาลในมุมมองสิทธิมนุษยชน” เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและประชาสัมพันธ์โครงการในระดับมหาวิทยาลัย

ประเด็นปัญหาจากการรวบรวมข้อสังเกตของอาสาสมัครพบว่า การบริหารงานยุติธรรมในศาล ทั้งเรื่อง การบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ศาล ต่อบุคคลที่ไปติดต่อราชการ เป็นไปอย่างเลือกปฏิบัติและต้องมีลักษณะเป็นทางการเท่านั้นจึงจะสามารถเข้าประสานงานกับศาลได้ ปัญหาเรื่องความไม่ตรงต่อเวลาในการพิจารณาคดีและการพิจารณาคดีในคราวเดียวกัน จำนวนองค์คณะของผู้พิพากษาที่ปรากฏขณะการพิจารณาคดี ไม่เป็นไปตามหลักการ และปัญหาเรื่องล่าช้า ที่ ไม่มีการลงทะเบียน หรือรับรองล่าช้าภาษาพิเศษ เช่น ภาษาท้องถิ่น, ภาษามือ ส่งผลให้การพิจารณาคดีมีข้อจำกัดและล่าช้าในการพิจารณาคดี ในประเด็นสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ระหว่างการพิจารณาคดี พบว่า บทบาทของทนายขอแรงไม่ให้ความสนใจในคดีมากนัก ซึ่งส่งผลเสียต่อจำเลย ในขณะที่บทบาทของผู้พิพากษามักจะใช้อำนาจหน้าที่ในการบังคับกฎหมายอย่างเข้มงวด โดยการใช้ดุลพินิจที่อิงตามหลักกฎหมายมากกว่าหลักความเป็นจริงทางสังคม มีลักษณะของการข่มขู่ และอคติต่อผู้ต้องสงสัย อีกทั้งในส่วนของการบันทึกข้อมูลในขณะสืบพยาน บางครั้งไม่ได้บันทึกข้อความตามที่ได้สืบพยาน และประเด็นสุดท้ายคือ เรื่องล่าช้า ที่ศาลไม่มีการจัดหา กรณีที่มีล่าช้าก็มักเกิดปัญหาในการสื่อความและแปลความ

ในส่วนของภาคใต้ โครงการได้ทำงานร่วมกับองค์กรภาคประชาสังคม ที่ทำงานในจังหวัด สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ประกอบด้วยศูนย์ทนายความมุสลิม กลุ่มบ้านอาสาเพื่อเด็กและเยาวชน กลุ่มบุหรารยา และเครือข่ายส่งเสริมสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ผู้เข้าร่วมโครงการเป็นผู้ที่ทำงานใกล้ชิดกับผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก.ฉุกเฉิน) โดย

โครงการฯ มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของผู้เข้าร่วมโครงการ ผ่านการ โดยได้จัดการอบรม การแสวงหา/รวบรวมข้อเท็จจริง และการสังเกตการณ์คดีด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาสาสมัครได้นำความรู้ที่ได้รับไปประกอบกับงาน เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงและตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องสงสัย และช่วยเหลือในการดำเนินคดีต่อไป

ในปีนี้โครงการเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการศาลในมุมมองสิทธิมนุษยชน มีความประสงค์ที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยประสานความร่วมมือกับคณะนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค มุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมโครงการในการแลกเปลี่ยนประเด็นต่างๆ ทั้งอาสาสมัคร นักสังเกตการณ์ นักกิจกรรม อาจารย์ นักวิชาการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งยังสร้างเสริมศักยภาพในทางทฤษฎีผ่านการอบรมด้านสิทธิมนุษยชน และเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ภาคปฏิบัติผ่านวิธีการสังเกตการณ์คดีในชั้นศาล ซึ่งทั้งสองกระบวนการจะส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงการนำหลักทฤษฎีไปใช้ให้สอดคล้องกับและหลักปฏิบัติ และจากกระบวนการดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดการรวบรวมฐานข้อมูลที่นำเชื่อในประเด็นการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนในชั้นศาล และสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจปัญหาต่างๆ ของกระบวนการพิจารณาคดีในศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่เกี่ยวกับผู้ที่อาจถูกละเมิดสิทธิได้ง่าย ข้อมูลที่ได้จากโครงการจะถูกประมวลเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมต่อไป

3.วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับนิสิต นักศึกษา และนักกิจกรรม ในการทำความเข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ที่ปรากฏอยู่ในมาตรฐาน สิทธิมนุษยชนสากล และสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- 3.2 เพื่อส่งเสริมการประยุกต์หลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ผ่านกิจกรรมการสังเกตการณ์กระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล
- 3.3 เพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหาและอุปสรรค ในการเข้าถึงความยุติธรรมและการรับรองสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม

4.กลุ่มเป้าหมาย

- 4.1 นิสิต นักศึกษา คณะนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะอื่นๆ ที่สนใจ
- 4.2 นักกิจกรรม สมาชิกในชุมชน และคนรุ่นใหม่ ที่ทำงานใกล้ชิดกับกระบวนการยุติธรรม

5. วิธีดำเนินการ

5.1 ประสานความร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาที่สนใจประกอบด้วยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ มหาวิทยาลัยอื่นๆ โดยร่วมกันวางแผนการดำเนินโครงการ ภายใต้กรอบเวลาที่เหมาะสมของแต่ละมหาวิทยาลัย

5.2 รับสมัครอาสาสมัคร ประกอบด้วย นิสิต, นักศึกษา นักกิจกรรม ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนในเครือข่าย ผู้ช่วยทนายความ และตัวแทนจากชุมชน

5.3 จัดอบรมอาสาสมัคร โดยเนื้อหาการอบรมได้แก่ ความรู้เรื่องกระบวนการยุติธรรม และการดำเนินคดีในศาล เป็นประเด็นปัญหาที่จะสังเกตการณ์ และวิธีปฏิบัติในการสังเกตการณ์และการเก็บข้อมูล

- 5.4 สังเกตการณ์ศาล โดยไม่สังเกตการณ์เพียงในศาลยุติธรรมเท่านั้น แต่รวมถึงศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษอื่นๆ เช่น ศาลแรงงาน ศาลเยาวชนและศาลปกครองเป็นต้น
- 5.5 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานการสังเกตการณ์ของอาสาสมัคร
- 5.6 กำหนดแผนการเพื่อดำเนินการในปีต่อไป

6.ระยะเวลาดำเนินการ

ระยะเวลา	กิจกรรม
เดือนสิงหาคม-ตุลาคม 2553	-ประสานงานกับสถาบันการศึกษาและองค์กรร่วมจัด -ประชาสัมพันธ์โครงการ เช่น จัดสัมมนาวิชาการ, ประชาสัมพันธ์ในวิทยารณ ฯลฯ -รับสมัครอาสาสมัคร
เดือนตุลาคม 2553	-จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องมาตรฐานการพิจารณาคดีอย่างถูกต้องและเป็นธรรมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน -ประสานงานต่อศาลเพื่อให้อาสาสมัครเข้าไปสังเกตการณ์
เดือนพฤศจิกายน2553 - เมษายน 2554	-อาสาสมัครผู้สังเกตการณ์คดี สังเกตการณ์คดีตามแผนการดำเนินงาน -จัดประชุมแลกเปลี่ยนการสังเกตการณ์คดีเวทีย่อย ระหว่างทางของโครงการและสรุปผลการดำเนินงาน
เดือนพฤษภาคม 2552	-จัดเวทีสัมมนาวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลของแต่ละภาค -จัดทำสรุปรายงานและข้อเสนอแนะ -วางแผนงานเพื่อดำเนินการโครงการในปีต่อไป

7.ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 7.1 นิสิต นักศึกษา และนักกิจกรรม มีความเข้าใจหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ที่ปรากฏอยู่ในมาตรฐาน สิทธิมนุษยชนสากล และสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
- 7.2 กลุ่มเป้าหมาย สามารถนำหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม ไปการประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการสังเกตการณ์กระบวนการยุติธรรมในชั้นศาล
- 7.3 สามารถรวบรวมข้อมูลปัญหาและอุปสรรค ในการเข้าถึงความยุติธรรมและการรับรองสิทธิในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมได้

8.โครงการต่อเนื่อง

เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเป็นที่น่าสนใจและมีพลังต่อการเผยแพร่ ทางโครงการมีความคาดหวังว่าจะดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 2-3 ปี เพื่อให้เกิดการพัฒนางานวิชาการ และสร้างฐานความรู้ให้กับกลุ่มนิสิต นักศึกษา และนักกิจกรรม โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่ากิจกรรมนี้ จะเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมนอกหลักสูตรที่ ทางคณะหรือทางมหาวิทยาลัยจะสนับสนุนให้เกิดเป็นกิจกรรมต่อเนื่องต่อไป

9.องค์กรที่ร่วมโครงการ

9.1 สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย (AIHR)

9.2 ศูนย์พิทักษ์และฟื้นฟูสิทธิชุมชนท้องถิ่น

9.3 เครือข่ายนักกฎหมายสิทธิมนุษยชน

9.4 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

9.5 คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

9.6 คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

9.7 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ใบสมัครเข้าร่วมโครงการ
การเรียนรู้และสังเกตการณ์กระบวนการทางศาลในมุมมองสิทธิมนุษยชน
(Court Watch 2010)
จัดโดย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

ชื่อ-นามสกุล.....อายุ.....
องค์กร/สถาบัน.....
คณะและชั้นปี.....
สถานที่ติดต่อ.....
โทรศัพท์ แฟกซ์
มือถือ.....อีเมลล์.....

ท่านเคยร่วมฟังการพิจารณาคดีหรือไม่ และเป็นคดีประเภทใด

.....
.....

อธิบายว่าเหตุใดจึงสนใจหรืออะไรเป็นแรงบันดาลใจในการเข้าร่วมโครงการฯ

.....
.....
.....

ประเด็นที่สนใจในการสังเกตการณ์กระบวนการทางศาล พร้อมทั้งเหตุผล

ตัวอย่างเช่น แรงงานข้ามชาติ/ผู้หญิง/ชนเผ่า/สิ่งแวดล้อม/ความมั่นคง/ข้อหมิ่นประมาท/อื่นๆ

.....
.....
.....

ท่านมีความรู้พื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนหรือไม่ ให้รายละเอียด

.....
.....

เมื่อจบการอบรมแล้ว ท่านสามารถเข้าสังเกตการณ์คดี ตลอดระยะเวลาของโครงการ

☐

สามารถ

☐

ไม่สามารถ

กรุณาส่งกลับ สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

โทรสาร : 02 2776882, 02 2776887 ต่อ 108 หรือ อีเมลล์: matoom.aihr@gmail.com

สอบถามรายละเอียด ที่ คุณโสธรสินี โทร: 02 2776882, 02 2776887 ต่อ 105